

החוברת מוקדשת לאברהם הטל, הספרן הוותיק של מכון בן-צבי, שכולו קודש לחקר קהילות ישראל במזרח. בחוברת שני מוקדים: יהודי תוניסיה והרב אליהו בן אמוזג.

יהודי תוניסיה

המאמרים מבוססים על הרצאות שנישאו ביום עיון שנערך במכון בן-צבי ב־א באדר א' תשנ"ז (18 בפברואר 1997) במלאת שבעים שנה לאברהם הטל.

■ קלוד סיטבון סוקר את דרכו של הטל, מלידתו בפריס בשנת 1927, דרך פועלו בתוניס באיסוף כתבי יד ותעודות היסטוריות, עד לעלייתו ארצה בשנת 1956 ותחילת עבודתו במכון בן-צבי. בהמשך דבריו ממקד סיטבון את מבטנו בעשייתו הענפה של הטל בחקר העיתונות היהודית בתוניסיה ובביבליוגרפיה.

קלוד סיטבון, מנהל ה"דסק" לארצות דוברות צרפתית בקרן ירושלים, עוסק בחקר יהדות תוניסיה.

■ אפרים חזן מעיין בשירתם של שני משוררים יהודים מתוניסיה בעת החדשה: אליהו סדבון ופרחא בת אברהם. חזן מנתח את הזיקה הפואטית בין פיוטיהם לבין שירתו של פרגי שוואט, פייטן תוניסאי רב השפעה.

פרופסור חזן מלמד במחלקה לספרות עם ישראל באוניברסיטת בראיילן.

■ חיים סעדון פורש יריעה רחבה על השליחות החינוכית בתוניסיה של הצעיר הארץ ישראלי, נחום ירושלמי, בשנים 1938-1945. סעדון דן במכשולים הפוליטיים שעמדו בדרכו של ירושלמי לפני צאתו לשליחות ובמהלכה. המאמר בוחן גם את הישגיו של ירושלמי בהוראת השפה העברית ובטיפוח הזהות הלאומית של יהודי תוניסיה וזיקתם לארץ ישראל.

ד"ר סעדון מלמד בחוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטת חיפה, ומכהן גם כדיקן הסטודנטים באוניברסיטה הפתוחה וכמרכז התכניות החינוכיות במכון בן-צבי.

■ רשימה של פרסומי אברהם הטל וביקורות על מחקריו חותמת מדור זה.

■ בין המדורים משולב מחקרו של משה בראשר על המרכיב העברי כדיבורם הספרדי או הצרפתי של יהודי בורדו ובאיון שבדרום צרפת במאות ה"ח-הכ'. במאמר, המושתת בעיקר על עדויות אישיות, מלבן המחבר שישה עשר מונחים או ביטויים עבריים, על שימושיהם, ומעיר על המשמעות של החומר הלשוני להבנת תמורות בחברה ובתרבות היהודית בהקשר הנדון.

פרופסור בריאשר מכהן כנשיא האקדמיה ללשון העברית ומלמד בחוג ללשון עברית באוניברסיטה העברית.

הרב אליהו בן אמוזג

המוקד השני מבוסס על כינוס שנערך במכון בן-צבי, בשיתוף המכון לחקר יהדות איטליה (ירושלים), בכ"א באדר ב' תשנ"ז (30 במרס 1997). שלושת המאמרים שבמדור זה עוסקים בהגותו של החכם מליוורנו. ביסוד המאמרים ההבנה שהגות זו היא חדשנית, וכי לא ניתן להגדירה בנקל כפילוסופיה או כקבלה.

■ **משה אידל** מפלס דרך חדשה במאמרו על הקבלה בהגותו של בן אמוזג. הוא ממקם את בן אמוזג הצעיר בהקשר של הקבלה הצפון אפריקאית, ועוקב אחר התפתחותו ל"מקובל איטלקי", המסביר את הקבלה באמצעות תפיסות פילוסופיות שונות. פרופסור אידל מלמד בחוג למחשבת ישראל באוניברסיטה העברית.

■ **אלסנדרו גואטה** מעמידנו על המורכבות שביחסו של בן אמוזג לנצרות: בספריו בצרפתית הביע הערצה כלפיה, ואילו בכתביו בעברית מיעט בערכה. גואטה מסביר כי מבחינות שונות ראה הרב בנצרות גרסה משובשת של הקבלה. ד"ר גואטה הוא מרצה בכיר בספרות עברית ב־INALCO (Institut National de Langues et Civilisations Orientales) שבפריס.

■ **גתית הולצמן** מבהירה את השקפתו של בן אמוזג בדבר ייעודו של עם ישראל ככוהן המין האנושי. היא מבררת את מקום הקבלה בהגותו של בן אמוזג כחולייה המחברת בין ישראל לאומות, ועומדת על קווי דמיון שבן אמוזג העיר עליהם, בין תרבות ישראל לתרבויות קדומות אחרות בתחומי המיתוס, המנהג והלשון. בהמשך נסקרות השקפותיו האוניברסליסטיות של בן אמוזג ביחס לאל, לאדם ולחוק. ד"ר הולצמן מלמדת בחוג למחשבת ישראל באוניברסיטה העברית.

תעודה

■ **ירון הראל מאיר** את קהילת דמשק במאה העשרים מתוך רשימות שרשם המלומד הירושלמי, אליעזר ריבלין, בימי גלותו בדמשק בשנת תרע"ח. הרשימות ממוינות לפי נושאים: אתרים, משפחות, ספרים וספריות, אירועים היסטוריים, גיבור, מצב רוחני, בתי כנסת ומנהגים. ד"ר הראל מלמד במחלקה לתולדות ישראל באוניברסיטת בריאילן.